

NOTAT

Til: Fylkesbiblioteket v/ Britt Ellingsdalen

Kopi: Kulturavdelingen v/ Rune Thele

Fra: Fylkesadvokaten v/ Marianne Gloppen

Dato: 23. april 2018

Emne: **Bruk av folkebibliotekene som valglokale ved forhåndsvalg**

1. Innledning

Det vises til e-post oversendt fylkesadvokaten 11. april 2018.

Spørsmålet er om bruk av folkebibliotekene som valglokale ved forhåndsvalg anses å være i strid med folkebiblioteklovens formål.

Fylkesadvokaten vil i det følgende redegjøre nærmere for denne problemstillingen, da det ligger til fylkeskommunen å gi råd til lokale myndigheter, jf. folkebibliotekloven¹ § 6. Det kan innledningsvis nevnes at det er kommunen selv som utarbeider og fastsetter reglement for folkebiblioteket, jf. folkebibliotekloven § 4.

En annen problemstilling for folkebibliotekene er hvilke arrangementer, møter, debatter etc. som skal tillates, både generelt og i perioden hvor det avholdes forhåndsvalg. Dette må avgjøres på bakgrunn av en konkret vurdering, og det avgrenses i det følgende mot denne problemstillingen.

2. Rettslig utgangspunkt

2.1 *Folkebibliotekloven § 1*

Folkebibliotekenes formål og virksomhet følger av folkebibliotekloven § 1. Bestemmelsens annet ledd lyder:

¹ Lov 20. desember 1985 nr. 108 om folkebibliotek (folkebibliotekloven), sist endret ved Lov 21. juni 2013 nr. 95 om endringer i lov om folkebibliotek

«Folkebibliotekene skal være en uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt.»

Formålsparagrafen ble endret ved endringslov 21. juni 2013 nr. 95. I forarbeider² til endringen fremkommer følgende:

«Formålsbestemmelsen gir en tydelig ramme for hvilke funksjoner og bibliotek tjenester innbyggerne i hver enkelt kommune kan forvente seg, ved at den også reflekterer bibliotekenes møteplassfunksjon og ansvar for aktiv formidling av kunnskap og kultur. Bibliotekenes uavhengighet er viktig for å fylle funksjonen som en demokratisk arena, som skal være tilgjengelig for alle. Dette aspektet ved folkebibliotekenes funksjon bidrar til oppfyllelse av ytringsfriheten, og sikrer at det legges til rette for en åpen og opplyst offentlig samtale. Det skal ikke legges føringer på aktivitetene ved et folkebibliotek, eller innholdet i et folkebiblioteks program.»

Forslaget innebærer at bibliotekenes ansvar for aktiv formidling presiseres.»

Folkebibliotekene skal i henhold til formålsbestemmelsen være en «*demokratisk arena, som skal være tilgjengelig for alle*», og skal legge til rette for «*en åpen og opplyst offentlig samtale*». I dette ligger det at folkebibliotekene også kan brukes som samlingssted for offentlig debatt.

Sivilombudsmannen har i tidligere sak³ uttalt følgende:

«Formålsbestemmelsens annet ledd - sammenholdt med forarbeidene - må innebære at bibliotekene plikter å legge til rette for at ulike stemmer i den offentlige samtale og debatt skal kunne bruke lokalene til å fremme sine ytringer. Dette må også gjelde ytringer som oppleves som krenkende av andre.»

Spørsmålet som er stilt, er om bruk av folkebibliotekene som valglokale ved forhåndsvalg anses å være i strid med folkebiblioteklovens formål. Valglovens bestemmelser om forhåndsstemmegivning⁴ er sentrale i denne sammenheng.

2.2 Valgloven §§ 8-5 og 9-4

Forhåndsstemmegivning og ordensregler for stemmegivningen ved valget er regulert i valgloven, hhv. kapittel 8 og 9. Bestemmelser angående valgagitasjon fremkommer av valgloven §§ 8-5 og 9-4.

Når det gjelder forhåndsstemmegivning, er forbudet mot valgagitasjon regulert i valgloven § 8-5 nr. 1, som lyder:

«Valgagitasjon er ikke tillatt i det rommet der forhåndsstemmegivningen foregår.»

² Prop.135 L (2012-2013) Endringer i lov om folkebibliotek

³ SOM-2015-3219

⁴ Lov 28. juni 2002 nr. 57 om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre (valgloven) kapittel 8

Kommunal- og Moderniseringsdepartementet gir i Valghåndboken⁵ følgende beskrivelse av begrepet «valgagitasjon»:

«Valgloven § 8-5 første ledd bestemmer at det er forbudt å drive valgagitasjon i det rommet der forhåndsstemmegivningen foregår. Forbudet innebærer at det ikke er tillatt å drive valgkamp i form av stands eller lignende. Forbudet omfatter agitasjon for eller mot systemet, politiske partier, oppfatninger eller personer. Det omfatter både muntlige og skriftlige meningsytringer, som å sette opp oppslag eller å dele ut brosjyrer.»

I forarbeider⁶ til § 8-5 fremkommer følgende:

«Reglene om valgagitasjon foreslås begrenset noe i forhold til gjeldende rett. Forbudet vil gjelde bare i det rommet der forhåndsstemmegivningen foregår, ikke i de tilstøtende rommene.»

Aktuelle bestemmelser som gjelder ordinært ved valg vil i det følgende kort kommenteres.

Ordensregler for stemmegivningen ved valget følger av valgloven § 9-4. Bestemmelsens nr. 1 første punktum lyder:

«I valglokalet og i de rom som velgeren må passere for å komme frem til valglokalet, er det ikke tillatt å drive valgagitasjon eller å utføre handlinger som kan forstyrre eller hindre en normal gjennomføring av valghandlingen.»

I forarbeider⁷ til § 9-4 fremkommer følgende:

«Forbudet mot valgagitasjon, velgerundersøkelse og liknende begrenses til å gjelde valglokalet (stemmelokalet) og de rom velgeren må begi seg gjennom for å komme til stemmelokalet. Forbudet gjelder ikke lenger «i umiddelbar nærhet av valglokalet».»

I tidligere valglov § 38 var det forbudt å drive valgagitasjon «i valglokalet, i tilstøtende rom eller i umiddelbar nærhet av valglokalet.»

Valgloven § 9-4 er nærmere kommentert i Valghåndboken pkt. 12.7 s. 76.

3. Fylkesadvokatens vurderinger

Forbudet mot valgagitasjon i valgloven § 8-5 nr. 1 innebærer at det er forbudt å drive valgagitasjon «i det rommet der forhåndsstemmegivningen foregår.»

Bestemmelsens ordlyd, tilhørende forarbeider, samt beskrivelse i Valghåndboken, tilsier at det ved forhåndsstemmegivning ikke er samme forbud mot valgagitasjon etc. i de rom som velgeren må passere for å komme frem til valglokalet.

⁵ Valghåndbok 2017, pkt. 10.7.1 s. 58

⁶ Ot.prp.nr.45 (2001-2002) s. 268

⁷ Ot.prp.nr.45 (2001-2002) s. 269

Det kan likevel være grunn til å vise varsomhet med å tillatte valgkamp, politiske debatter, stands, politiske oppslag, brosjyrer etc. i de rom som velgeren må passere for å komme frem til valglokalet.

Hva som skal tillates og hvordan dette skal kunne avvikles i den perioden biblioteket benyttes som valglokale, vil måtte avgjøres av den enkelte biblioteksjef etter en konkret vurdering.

Vanligvis vil bibliotekets virksomhet kunne tilpasses ved avviklingen av forhåndsvalg uten at det vil være tale om vesentlige begrensninger for biblioteket. Regelverket er f.eks. ikke til hinder for at det vil kunne avholdes en politisk debatt i et annet rom i biblioteket enn i det rommet hvor forhåndsstemmegivningen foregår.

Såfremt det lar seg gjøre at politiske debatter etc. kan avholdes i et annet rom i biblioteket, vil ikke bruk av biblioteket som valglokale kunne anses særlig begrensende i forhold til folkebibliotekets formål og virksomhet, jf. § 1.

Det kan likevel ikke utelukkes at dette i enkelttilfeller vil kunne medføre vesentlige begrensninger for bibliotekets virksomhet i den aktuelle perioden.

Dersom folkebibliotekets lokaler ikke er egnet til å kunne avholde forhåndsvalget i et avgrenset rom, og avviklingen medfører vesentlige begrensninger for bibliotekets virksomhet, vil det være naturlig å stille spørsmål ved om biblioteket kan anses som et egnet valglokale.

Det er valgstyret som angir sted for forhåndsstemmegivningen. Det anbefales derfor at dette tas videre til den aktuelle kommune om dette skulle være en aktuell problemstilling for enkelte av folkebibliotekene.

4. Oppsummering

Forbudet mot valgagitasjon gjelder ved forhåndsstemmegivning bare i det rommet der forhåndsstemmegivningen foregår, og ikke i de tilstøtende rommene, jf. valgloven § 8-5 nr. 1.

Bestemmelsen medfører enkelte begrensninger for bruken av folkebibliotekene i den perioden biblioteket benyttes som valglokale.

Selv om folkebibliotekene vil måtte gjøre enkelte tilpasninger, vil dette vanligvis ikke være så begrensende for virksomheten at bruk av folkebibliotek som valglokale vil kunne anses å være i strid med folkebiblioteklovens formålsbestemmelse.

Dersom dette i enkelttilfeller skulle medføre vesentlige begrensninger for biblioteket, bør dette meldes inn til kommunen.